

POSTANOWIENIE

Dnia 4 września 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Andrzej Siuchniński (przewodniczący)

SSN Marek Pietruszyński (sprawozdawca)

SSN Andrzej Tomczyk

Protokolant Dorota Szczerbiak

w sprawie **I. D.**

ściganego za popełnienie przestępstwa z cz. 6 art. 16 i cz. 2 art. 431 białoruskiego kodeksu karnego, którego odpowiednikiem w prawie polskim jest art. 229 § 1 k.k., po rozpoznaniu w Izbie Karnej, na posiedzeniu w dniu 4 września 2019 r. kwestii wznowienia z urzędu postępowania ekstradycyjnego zakończonego prawomocnym postanowieniem Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 7 stycznia 2019 r., sygn. akt II AKz (...), utrzymującym w mocy postanowienie Sądu Okręgowego w P. z dnia 15 października 2018 r., sygn. akt II Kop (...), na podstawie art. 542 § 3 k.p.k. *a contrario*

p o s t a n o w i ł

stwierdzić brak podstaw do wznowienia postępowania z urzędu.

UZASADNIENIE

W piśmie z dnia 25 czerwca 2019 r. zatytułowanym „Wniosek w trybie art. 9 § 2 k.p.k. w zw. z art. 542 § 3 k.p.k. o wznowienie postępowania” obrońca ściganego I. D. – adw. B. Z. zasygnalizował (czyniąc to na podstawie powołanych wyżej przepisów) konieczność wznowienia z urzędu postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 7 stycznia 2019 r., sygn. akt II AKz (...), utrzymującym w mocy postanowienie Sądu Okręgowego w P. z dnia 15

października 2018 r., sygn. akt II Kop (...) o braku przeszkód do wydania ściganego organom Republiki Białorusi. W ocenie obrońcy wystąpiła bowiem bezwzględna przyczyna odwoławcza, wskazana w przepisie art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k., a mianowicie nastąpiło naruszenie art. 17 § 1 pkt 9 lub 11 w zw. z art. 604 § 1 pkt 5 k.p.k. w zw. z art. 69 ust. 1 i 2 umowy między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Białoruś o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych, pracowniczych i karnych (Dz. U. z 1995 r., Nr 128, poz. 619) poprzez stwierdzenie prawnej dopuszczalności wydania I. D. Republice Białorusi w sytuacji, gdy w niniejszej sprawie brak jest skargi uprawnionego wnioskodawcy, która mogłaby stanowić podstawę przeprowadzenia postępowania ekstradycyjnego, skoro podstawę wniosku ekstradycyjnego stanowi postanowienie o tymczasowym aresztowaniu I. D. z dnia 5 października 2016 r. wydane przez organ władzy wykonawczej - Prokuratora Republiki Białorusi - które nigdy nie może uzyskać przymiotu zgodności z prawem polskim w postępowaniu prowadzonym na podstawie przepisów prawa polskiego przez polskie organy wymiaru sprawiedliwości, co powinno bezwzględnie skutkować niedopuszczalnością wydania ściganego, gdyż w świetle przepisów Konstytucji RP, Konwencji Europejskiej oraz przepisów k.p.k. wyłączną podstawę wniosku ekstradycyjnego może stanowić postanowienie o tymczasowym aresztowaniu wydane przez niezawisły i niezależny Sąd, zaś brak postanowienia Sądu o tymczasowym aresztowaniu czyni skierowany do władz polskich wniosek ekstradycyjny bezskutecznym. W konsekwencji, w razie wznowienia postępowania, obrońca wystąpił o uchylenie obu powołanych na wstępie postanowień oraz o wydanie opinii o prawnej niedopuszczalności wydania I. D. na żądanie władz Republiki Białorusi, ewentualnie – o przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w P..

Nadto, na zasadzie art. 546 k.p.k. w zw. z art. 97 k.p.k. obrońca wniósł o przeprowadzenie dowodu z opinii z 4 kwietnia 2017 r. „przyjaciela sądu” (*amicus curiae*) (...) Fundacji (...) w sprawie zawisłej przed Sądem Najwyższym z wniosku o wznowienie postępowania ekstradycyjnego (sygn. akt III Ko 112/16).

W piśmie uzupełniającym z dnia 21 sierpnia 2019 r. obrońca ściganego wniósł o przeprowadzenie w trybie art. 97 k.p.k. dowodu z oferowanych dokumentów.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

W pierwszej kolejności odnotować należy, iż pomimo formalnego zatytułowania pierwszego pisma wnioskodawcy „Wniosek o wznowienie postępowania”, to zarówno powołana tam podstawa prawna (m.in. art. 9 § 2 k.p.k.), jak i adresat pisma, którym był Prezes Izby Karnej Sądu Najwyższego, nie zaś – Sąd Najwyższy przekonują, że rzeczywistą intencją autora było wyłącznie zasygnalizowanie konieczności rozważenia z urzędu zasadności wznowienia prawomocnie zakończonego postępowania. Takie wnioskowanie wynika również z faktu, iż bezwzględne podstawy odwoławcze nie są powodem do wznowienia postępowania na wniosek stron, do których odnoszą się tylko przyczyny z art. 540 i 540a k.p.k., stanowiąc podstawę wyłącznie do podjęcia czynności *ex officio*. Z tych względów wniosek strony o wznowienie postępowania, w którym wskazuje ona na uchybienie z art. 439 § 1 k.p.k., interpretować należy wyłącznie jako inicjatywę (art. 9 § 2 k.p.k.) potrzeby rozważenia przez sąd możliwości wznowienia postępowania z urzędu (zob. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 24 maja 2005 r., I KZP 5/05, OSNKW 2005, z. 6, poz. 48), i to pod warunkiem, że powody wznowieniowe wymienione w art. 439 § 1 k.p.k. w zw. z art. 542 § 3 k.p.k. nie były wcześniej przedmiotem postępowania w trybie kasacji (art. 542 § 4 k.p.k.).

Analogicznie postąpić należało z informacją zawartą w wystąpieniu obrońcy ściganego I. D., to jest zbadać wyłącznie, czy w postępowaniu ujawniły się sygnalizowane przez autora bezwzględne przyczyny

odwoławcze określone w art. 439 § 1 pkt 9 i 11 k.p.k. Brak jest bowiem przeszkód normatywnych uniemożliwiających badanie tych okoliczności w odniesieniu do postępowania ekstradycyjnego w płaszczyźnie postępowania wznowieniowego. Analiza materiałów postępowania ekstradycyjnego przeprowadzonego w stosunku do ściganego I. D. nie potwierdziła jednak wspomnianych wad formalnych (podkr. SN) zapadłych w sprawie postanowień, skutkujących koniecznością umorzenia przeprowadzonego postępowania w oparciu o dyspozycję art. 17 § 1 *in principio* k.p.k.

Odnosząc się do przeszkody mającej przybierać postać braku skargi uprawnionego oskarżyciela (w tym wypadku – braku skutecznego wniosku o wydanie osoby ściganej w celu przeprowadzenia przeciw niej postępowania karnego), należało podnieść, że postępowanie zainicjował wniosek sporządzony przez uprawniony do tego według prawa państwa obcego organ – prokuratora Republiki Białorusi, w trybie przewidzianym przepisami umowy między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Białoruś o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych, pracowniczych i karnych z dnia 26 października 1994 r. (Dz. U. z 1995 r. Nr 128, poz. 619, dalej – umowy bilateralnej) w zw. z art. 615 § 2 k.p.k., który – za pośrednictwem Biura Współpracy Międzynarodowej Prokuratury Krajowej – przekazano właściwej powszechnej jednostce organizacyjnej prokuratury RP, a autentyczność tego wniosku ani inne jego wady formalne nie były kwestionowane przez strony postępowania.

Podnoszona przez obronę okoliczność, że postanowienie o aresztowaniu osoby ściganej w celu pociągnięcia jej do odpowiedzialności, stanowiące kluczowy załącznik tego wniosku, powinno zostać wydane z respektowaniem zasad unijnych wpływających również na kształt przepisów obowiązujących w Polsce, a zatem musi spełniać wymogi aresztowania przewidziane w art. 5 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (EKPCz – Dz. U. 1993 r. Nr 61, poz. 284) oraz nie może być sprzeczne z prawem polskim – art. 41 Konstytucji RP i art. 250 § 1 k.p.k.,

według których to przepisów decyzję o pozbawieniu wolności w ramach tymczasowego aresztowania podejmuje niezawisły i niezależny sąd, nie czyni wniosku państwa obcego bezskutecznym w znaczeniu formalnym. Nie oznacza to, że sygnalizowane wątpliwości w ogóle pozostają poza polem uwagi rozstrzygających w sprawie sądów, niemniej jednak, wobec spełnienia przez wniosek wszystkich wymogów w tym w szczególności przewidzianych przez art. 69 umowy bilateralnej, nie unicestwiają one wniosku w znaczeniu nadanym przez art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k. stosowanym także w postępowaniu ekstradycyjnym. Nie stwarzają bowiem stanu nieistnienia wniosku w znaczeniu procesowym, a jedynie mogą nasuwać wątpliwości, które powinny zostać należycie rozważone przez upoważnione do tego organy na etapie merytorycznego rozpoznania wniosku (a więc w trakcie toczącego się w tym przedmiocie postępowania).

Stanowisko takie Sąd Najwyższy zaprezentował już wcześniej w postanowieniu z dnia 5 kwietnia 2017 r., III KO 112/16 i przedstawioną tam obszerną argumentację, wyrażoną na kanwie zbliżonego stanu faktycznego, skład Sądu Najwyższego orzekający w niniejszej sprawie w pełni akceptuje i podziela. Wystąpienie prokuratora Republiki Białorusi, które – o ile spełnia przyjęte w tym zakresie wymogi formalne – podlega, w aspekcie formalnym, badaniu w postępowaniu prowadzonym na podstawie m.in. przepisu art. 69 umowy bilateralnej i takie badanie wniosek państwa obcego przeszedł pozytywnie. W szczególności nie stwierdzono, by jego sporządzenie wychodziło poza zakres prerogatyw organów białoruskiej prokuratury. W świetle powyższego postępowanie ekstradycyjne zakończone prawomocnym postanowieniem Sądu Apelacyjnego w (...) było dopuszczalne, a w jego toku nie ujawniły się również żadne inne, niewymienione w art. 17 § 1 pkt 1-10 okoliczności (*vide* podnoszony zarzut naruszenia art. 17 § 1 pkt 11 k.p.k.).

Jeżeli natomiast obrona upatruje, iż w sprawie doszło do niezasadnego – w świetle międzynarodowych gwarancji procesowych – uwzględnienia decyzji o pozbawieniu ściganego wolności pochodzącego od organu

niesądowego, to okoliczność ta może być oceniana m.in. w perspektywie naruszenia przywołanego zresztą przez skarżącego przepisu art. 604 § 1 pkt 5 k.p.k. i ewentualnej konkurencji tych przepisów w odniesieniu do art. 66-68 umowy bilateralnej (arg. z art. 615 § 2 k.p.k.). Sąd Najwyższy, dokonując oceny gwarancji procesowych obowiązujących zarówno w Rzeczypospolitej Polskiej, jak i w Republice Białorusi dostrzega istotne zróżnicowanie przepisów określających krąg podmiotów upoważnionych do zastosowania tymczasowego aresztowania. W innym, przywołanym wyżej judykacie akcentowano wręcz istotność zaniżenia gwarancji procesowych stron w Republice Białoruś, w stosunku do tych przyjętych w Rzeczypospolitej Polskiej oraz pozostałych państwach Unii Europejskiej (zob. cyt. postanowienie z dnia 5 kwietnia 2017 r., III KO 112/16). Należy jednak silnie podkreślić, że zagadnienie to dotyczy merytorycznej, a nie formalnej sfery kontroli postanowienia o prawnej dopuszczalności ekstradycji. Dlatego (*prima facie*) niepozbawione racji argumenty powoływane przez autora wystąpienia mogą być rozważane jedynie w aspekcie rażącego naruszenia (na zasadzie inkorporowania uchybienia Sądu pierwszej instancji) przepisu prawa procesowego przez sąd odwoławczy, które mogło mieć istotny wpływ na istotę rozstrzygnięcia o prawnej dopuszczalności ekstradycji. Mogłyby one stanowić przedmiot rozważań postępowania kasacyjnego (zob. m.in. postanowienie SN z 4 kwietnia 2018 r., III KK 355/17), przy czym z uwagi na ograniczenia procesowe wynikające z art. 523 § 2 k.p.k. może ono zostać zainicjowane wyłącznie poprzez podmioty szczególne wymienione w art. 521 k.p.k. (zob. postanowienie SN z dnia 20 kwietnia 2011 r., IV KK 422/10).

Z tych względów należało stwierdzić brak podstaw do wznowienia z urzędu postępowania ekstradycyjnego objętego wnioskiem sygnalizacyjnym.

